

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 18/2011-41

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 2. marca 2011 v pléne zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudcov Jána Auxta, Petra Brňáka, Lubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Jána Lubyho, Lajosa Mészáros, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti P. S., B., kandidáta na starostu obce Banský Studenec, zastúpeného advokátom JUDr. J. B., Z., ktorou namieta neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Banský Studenec konaných 27. novembra 2010, za účasti M. K., B., takto

r o z h o d o l :

Volby starostu obce Banský Studenec konané 27. novembra 2010 vyhlasuje za neplatné.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. decembra 2010 doručená sťažnosť P. S. (ďalej len „sťažovateľ“), v ktorej namieta neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Banský Studenec konaných 27. novembra 2010, za účasti M. K. (ďalej aj „protikandidátka“ alebo „odporkyňa“).

Podľa sťažovateľa neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Banský Studenec spočívala najmä v tom, že jeho „priama protikandidátka bola zapisovateľkou volebnej komisie na daných voľbách v našej obci.

Bola teda prítomná vo volebnej miestnosti a svojou prítomnosťou mohla bezprostredne priamo ovplyvniť voličov pri rozhodovaní o výbere kandidáta. Pohybovala sa prakticky počas volieb medzi voličmi, bola prítomná vo volebnej miestnosti a mohlo tým dôjsť k nepriamemu ovplyvneniu o voľbe. Pani K. bola doterajšou zamestnankyňou obce.

Podľa ust. § 11 ods. 3 volebného zákona členom volebnej komisie môže byť volič. Kandidát na poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva alebo na starostu obce (primátora) nemôže byť členom volebnej komisie. Podľa ust. § 11a o zapisovateľoch volebnej komisie: (1) Zapisovateľ volebnej komisie zabezpečuje organizačné a administratívne záležitosti súvisiace s prípravou a priebehom rokovania volebnej komisie. Zároveň plní funkciu odborného poradcu volebnej komisie. Zákonom nie je výslovne vylúčená možnosť kandidáta na funkciu byť zapisovateľom, avšak takýto postup je obchádzaním zákona tým, že danému kandidátovi, ktorý sa volieb zúčastní ako zapisovateľ, umožňuje zasiahnuť do ich priebehu a výsledku. Úlohy zapisovateľa sú vyjadrené v zák. ust. vyššie, teda ide o administratívu a najmä úlohy odborného poradcu.“

Sťažovateľ v sťažnosti ďalej uviedol:

„Z uvedených skutočností vyplýva, že počas volieb do miestnej samosprávy v našej obci došlo k porušeniu ich ústavnosti, čo je dôvodom aj podania tejto sťažnosti na Ústavný

súd SR. Tvrdím, že došlo k narušeniu práva na rovnaký prístup k službám územnej samosprávy zameraným na podporu alebo na prospech ich volebnej kampane podľa § 30 ods. 3 volebného zákona, ako aj k porušeniu princípu slobodnej súťaže politických síl podľa čl. 31 ústavy.“

Na základe uvedeného sa sťažovateľ domáha, aby ústavný súd vyhlásil voľby starostu obce Banský Studenec konané 27. novembra 2010 za neplatné.

Ústavný súd prijal predmetnú sťažnosť na ďalšie konanie uznesením sp. zn. PL. ÚS 18/2011 z 12. januára 2011 a následne požiadal o vyjadrenie k sťažnosti zvolenú protikandidátku, ktorá v stanovisku doručenom ústavnému súdu 20. januára 2011 okrem iného uviedla:

«Podľa môjho názoru priebeh komunálnych volieb 27. 11. 2010 nebol nezákonný. Čo sa týka tvrdenia p. S., že som bola prítomná v čase volieb vo volebnej miestnosti nie je pravda. V deň volieb som ráno o 06,30 prišla na obecný úrad, vyplatila členom komisie stravné, odovzdala pripravené občerstvenie a okolo 06,50 hod. som z volebnej miestnosti spolu so zastupujúcim starostom odišla a vrátila som sa okolo 19,30 hod. Po sčítaní všetkých hlasov som spisovala zápisnicu a to tak, že predseda volebnej komisie mi diktoval údaje a ja som písala. Po dokončení zápisnicu podpísali všetci členovia a ja s predsedom komisie sme odchádzali s výsledkami do Ž. Tieto moje tvrdenia môžu potvrdiť všetci členovia volebnej komisie a aj zastupujúci starosta J. B., ktorý bol vo volebnej miestnosti prítomný. Počas mojej krátkej prítomnosti vo volebnej miestnosti som plne rešpektovala pokyny predsedu miestnej volebnej komisie, ktorý bol zodpovedný za priebeh volieb.

Nie je mi jasné, prečo by som počas volieb nemohla byť prítomná vo volebnej miestnosti. Mohol tam byť celý deň prítomný aj p. S., nakoľko Uznesenie Ústrednej volebnej komisie č. 31 zo 16. novembra 2010 to umožňovalo všetkým občanom aj kandidátom na poslancov a starostov a bol by sa sám presvedčil o správnom a zákonnom priebehu volieb. Čo sa týka môjho ovplyvňovania a pohybovania sa medzi voličmi, aby som predišla takýmto tvrdeniam nemala som vypracovaný ani volebný program a nerobila som ani predvolebnú kampaň, ako všetci ostatní moji spolukandidáti. Nechala som rozhodnutie

na voličoch a plne ich vôľu rešpektujem a rešpektovala by som aj vtedy, keby vyhral niekto druhý aj pán S.

*„A kde sa pohyboval pán S.? On sa nepohyboval v deň volieb medzi voličmi?“
Za zapisovateľku miestnej volebnej komisie som bola ako pracovníčka obecného úradu menovaná starostom obce. Podľa môjho názoru nešlo o žiadne obchádzanie zákona. Kandidovať na starostu obce som sa rozhodla až na podnet viacerých občanov.»*

K vyjadreniu odporkyne zaujal stanovisko sťažovateľ svojím podaním označeným ako „Doplnenie sťažnosti“ doručeným ústavnému súdu 31. januára 2011, v ktorom okrem iného uviedol:

„Účastníčka konania pani K. sa v jej vyjadrení zo dňa 17. 1. 2011 bráni tým, že nebola prítomná vo volebnej miestnosti počas celého volebného dňa. Toto jej tvrdenie nie je pravdivé, pretože aj keď možno nebola tam úplne celý deň, určite bola vo volebnej miestnosti prevažnú časť dňa, najmä v popoludňajších hodinách (tak mi to uviedli viacerí svedkovia).

K veci sa vedia vyjadriť svedkovia – členky volebnej komisie pani Z. S... a pani D. P... Obe boli členkami volebnej komisie, prítomné vo volebnej miestnosti celý deň. Ich navrhujem predvolať ako svedkyne, ale v krátkej dobe predložím ich písomné stanovisko z dôvodu hospodárnosti konania na úst. súde.

Ďalší svedkovia, ktorí vedia potvrdiť prítomnosť pani K. vo volebnej miestnosti sú ďalší voliči z našej obce, ktorí boli voliť v popoludňajších hodinách, kedy podľa vyjadrenia pani K. mala byť mimo miestnosti, pričom voliči ju registrovali prítomnú vo volebnej miestnosti. Sú to napr. pani A. B..., L. C..., obaja volili okolo 18 hod. Aj týchto svedkov navrhujem v prípade potreby predvolať. Zároveň zašlem súdu dodatočne ich písomné stanovisko – z dôvodu hospodárnosti konania. Ja osobne som bol voliť okolo 19 hod., a vtedy tiež bola p. K. vo volebnej miestnosti.

Na doplnenie uvádzam, že som sa od členiek volebnej komisie dodatočne dozvedel, že pani K. spoločne s ňou uvádzaným pánom J. B. (zastupujúcim starostom) – ktorý je mimochodom jej rodina, po 20-tej hodine a po uzatvorení volebnej miestnosti spoločne otvárali obálky a triedili volebné lístky. Robili teda prácu – pani K. ako zapisovateľka a pán

B. ako obyvateľ – nečlen volebnej komisie, ktorá prináleží len členom volebnej komisie. Aj týmto konaním došlo k porušeniu ústavnosti volieb v našej obci.

Na podanej ústavnej sťažnosti v celom rozsahu trvám.“

Ústavnému súdu bolo 1. januára 2011 doručených 5 písomných podaní označených ako „*Svedectvo k spisu č. k. PL. ÚS 18/2011*“ od svedkov predvolaných na výsluch na Obecný úrad v Banskom Studenci (M. B., Z. S., D. P., L. C. a A. B.), pričom podanie Z. S. nebolo podpísané.

Ústavnému súdu bolo 3. februára 2011 doručené podanie odporkyne označené ako „*Oznámenie vo veci P. S.*“, v ktorom bolo uvedené:

„Dňa 31. 01. 2011 ráno o 7,30 hodine prišla na obecný úrad členka volebnej komisie p. D. P. a oznámila mi, že P. S. bol dňa 30. 01. 2011 u nej doma a zisťoval od nej priebeh komunálnych volieb (v akom čase som bola v deň komunálnych volieb prítomná vo volebnej miestnosti, či som sa zúčastnila pri sčítavaní hlasov atď.). Dal jej podpísať nejakú listinu s odôvodnením, že keď to nepodpíše bude musieť na vlastné náklady cestovať na Ústavný súd do Košíc. Nevedela čo má robiť a preto mu to podpísala. Nerozumiem tomu, prečo sa pán S. zapája do prešetrovania ním podanej sťažnosti priebehu komunálnych volieb, keď je to v kompetencii niekoho iného.“

Ústavný súd 10. februára 2011 na Obecnom úrade v Banskom Studenci za účasti sťažovateľa, jeho splnomocnenej právnej zástupkyne a odporkyne vypočul 6 svedkov, pričom predvolaná svedkyňa Z. S. ospravedlnila svoju neúčasť na výsluchu z dôvodu, že sa v uvedenom čase nachádzala mimo územia Slovenskej republiky.

Svedkyňa A. B., členka miestnej volebnej komisie (ďalej aj „MVK“), vlastnými slovami opísala priebeh volebného dňa. Okrem iného uviedla: „*Prišli sme ráno okolo 6:45 hodiny, bol tu prítomný zastupujúci starosta pán B. a tu prítomná starostka, prišli sme s pánom Ing. L., predsedom MVK, vykonali sme úkony potrebné pre voľby, začali sa zapečatovať urny, pani K., zapisovateľka, nám vysvetlila, že máme všetko pripravené, rozdala nám finančné náhrady, po 20-30 min. sa vzdialila, odišla.*“ Podľa ďalšieho vyjadrenia svedkyne sa odporkyňa vrátila asi o 19:30 h a pripravila všetky potrebné

podklady na „zápis volebných výsledkov“. Uviedla, že okrem členov MVK pri sčítavaní hlasovacích lístkov boli vo volebnej miestnosti prítomní aj odporkyňa a zastupujúci starosta, ktorí sa však aktívne na sčítavaní hlasovacích lístkov nezúčastňovali.

Svedkyňa D. P., členka MVK, okrem iného uviedla, že „ráno, keď sme prišli, pani starostka nám dala peniaze, odvolila a z volebnej miestnosti odišla. Večer, neviem koľko bolo hodín, keď prišla, sadla si k nám, a keď prišlo sčítavanie hlasov, ja som jej hlásila z hlasovacích lístkov a ona zapisovala.“. Na otázku, kto otváral obálky, svedkyňa odpovedala, že „všetci členovia komisie a pomáhala nám aj pani starostka“. Svedkyňa napriek tomu, že v písomnom vyjadrení adresovanom ústavnému súdu uviedla, že „pani K. ako zapisovateľka spolu s pánom B. spoločne otvárali obálky“, vo svedeckej výpovedi toto konštatovanie o pánovi B. nepotvrdila, keď iba poznamenala, že „sedel tam, to je pravda, nič nemôžem povedať, že by tam niečo otváral – obálky, alebo čo, neviem o tom... To, čo som uviedla, čo sa týka pani starostky, je pravda, že sme zratávali volebné lístky“.

V súvislosti s podpísaním „Svedectva k spisu č. k. PL. ÚS 158/2011“ sťažovateľ svedkyňi povedal: „Spýtal som sa ťa, či súhlasíš, čo je tam napísané“, na čo svedkyňa odpovedala „áno, my dve sme to, ale na B. si nepamätám“.

Svedkyňa M. B., podpredsedníčka MVK, stručne opísala priebeh volieb, keď uviedla, že „ráno tam už bola pani K. a pán B. Prišla som pred siedmou. Rozdali nám peniaze a povedali všetko, podpísali sme papiere, oni odišli, my sme si posadali, nachystali sme si volebné lístky a čakali na príchod voličov. Po skončení volieb sme otvorili volebnú urnu aj ten kufrík, čo sme chodili po domoch, vysypali sme.“. Na otázku, kto tam bol prítomný, svedkyňa odpovedala: „Boli tam prítomní členovia volebnej komisie, pani K. a pán B.“ Na otázku, kto otváral obálky, svedkyňa uviedla: „Všetci prítomní sme otvárali a sčítavali hlasy.“ Na otázku, či aj pán B., svedkyňa odpovedala: „No všetci.“

Svedok Ing. P. L., predseda MVK, uviedol: „Na prvom zasadnutí som bol navrhnutý a zvolený za predsedu komisie, voľby od rána, ako sme prebrali volebnú miestnosť, prebiehali normálne, všetko bolo v poriadku. Neopakovali sa žiadne také, ako bolo v minulosti, že sa volilo na ulici alebo za rodinných príslušníkov. Po skončení sme sčítali všetky platné hlasy, jednak na starostu a na poslancov. Potom si komisia rozdelila

hlasovacie lístky, najprv sme sčítavali hlasy kandidátov na starostu. Výsledok som ja osobne skontroloval tak, že sme zráтали každému kandidátovi počet získaných hlasov, potom sme to všetko zráтали, porovnali sme počet hlasov s počtom platných lístkov, všetko to sadlo na jeden hlas. Potom som nadiktoval pani zapisovateľke počty, ktoré zapísala do zápisnice.“ Na otázku, čo vie povedať o prítomnosti pani K. počas volieb vo volebnej miestnosti, svedok odpovedal: „Ráno mi odovzdali volebnú miestnosť za prítomnosti zastupujúceho starostu pána B. Potom keď sme sčítavali hlasy.“

V ďalšej časti výpovede svedok uviedol, že pani K. *„prišla voliť pol hodinu alebo hodinu pred koncom volieb a bola pri nás až potom, keď sme začínali sčítavať hlasy“*. Svedok potvrdil, že okrem pani K. bol pri sčítavaní hlasov prítomný aj pán B., *„ale on sa absolútne nezúčastnil na sčítavaní hlasov“*.

Na otázku, kto otváral obálky, svedok odpovedal: *„Ja osobne.“* Na ďalšiu otázku, či obálky otváral aj niekto iný, svedok dodal: *„To si už presne nepamätám, ale gro obálok, určite väčšinu som otváral ja, lebo som kontroloval platnosť hlasov.“* Na otázku, či môže vylúčiť, že aj niekto iný otváral obálky, svedok uviedol: *„S určitosťou môžem povedať, že ak otváral, tak len člen komisie, nikto iný. Pani K. ani pán B. určite nie, tí sa obálok ani nedotkli.“*

Svedok L. C. uviedol, že pani K. *„na úrad prišla asi okolo 18-tej hodiny, keď som prišiel o 18-tej hodine, už bola tu, práve vchádzala do volebnej miestnosti“*. Na otázku, či bola v kabáte, svedok odpovedal: *„Myslím, že už bola vyzlečená z kabáta.“* Svedok potvrdil aj skutočnosť, že má vedomosť o tom, že boli podané písomné svedectvá ústavnému súdu, napríklad pani P. a pani S., ktorá so svedkom žije ako družka.

Svedkyňa pani A. B. uviedla: *„Ja som prišla tak po 18-tej hodine, neviem presne, koľko bolo hodín, ale určite nebolo viac ako 19 hodín“*, pričom potvrdila, že v tom čase sa vo volebnej miestnosti okrem členov MVK nachádzala *„na pravej strane blízko okna aj pani K.“* Na otázku, či svedkyňa prišla voliť skôr po 18-tej hodine alebo bližšie k 19-tej hodine, svedkyňa uviedla: *„Bolo to skôr po 18-tej hodine.“*

Z. S., členka MVK, vo vyhlásení doručenom ústavnému súdu 11. februára 2011 faxom a následne v origináli 14. februára 2011 (pravosť podpisu na podaní je osvedčená notárkou K. D. 11. februára 2011) uviedla:

„Úvodom sa ospravedlňujem, že som sa osobne nemohla zúčastniť na výsluchu svedkov dňa 10. 02. 2011, nakoľko pracujem v zahraničí a dňa 10. 02. 2011 som sa vrátila o 17:00 h domov do B. Studenca.

Dolepodpísaná Z. S... potvrdzujem, že p. M. K. (zapisovateľka a zároveň aj kandidátka na starostku obce B. Studenec) bola prítomná vo volebnej miestnosti už cca o 17:30 – 18:00 hod. a po uzavretí volebnej miestnosti o 20:00 hod. pristúpila k stolu, kde sa vysypali z urny volebné obálky. Vytvorili sme tri skupiny B. M. a B. A., Ing. P. L. a Z. S., a M. K., D. P. a J. B., zast. star. (nebol člen komisie). Každý si zobral pred seba hrbu obálok, otváral a sčítaval volebné hlasy, teda aj p. M. K. (kandidátka na starostku) spolu s členkou D. P. a nečlenom volebnej komisie J. B., zastup. starostom obce. Svoje vyhlásenie potvrdzujem podpisom.“

II.1 Všeobecné východiská na prerokovanie sťažností

Voľby sú všeobecne akceptovaným demokratickým prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi, resp. presnejšie voličmi, t. j. osobami oprávnenými voliť podľa príslušných volebných prepisov.

Z čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vyplýva oprávnenie, ako aj povinnosť ústavného súdu preskúmať na základe sťažností ústavnosť, ako aj zákonnosť namietaných volieb.

Podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je ochrana základných práv zaručených v čl. 30 ústavy, t. j. predovšetkým aktívneho a pasívneho volebného práva. Ústava garantuje všetkým oprávneným voličom voliť svojich zástupcov do voľbami kreovaných orgánov verejnej moci (aktívne volebné právo), t. j. rozhodovať o personálnom, resp. politickom zložení nimi volených orgánov verejnej moci (čl. 30 ods. 1 ústavy), pričom garantuje tiež všeobecnosť, rovnosť a priamosť volebného práva, ako aj jeho vykonanie

tajným hlasovaním (čl. 30 ods. 3 ústavy). Ústava zároveň garantuje predovšetkým prostredníctvom čl. 30 ods. 4 možnosť (právo) občanov, a vo vzťahu k voľbám orgánov územnej samosprávy aj cudzincov s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky (čl. 30 ods. 1 druhá veta ústavy), uchádzať sa o zvolenie do funkcie starostu obce alebo funkcie poslanca obecného zastupiteľstva za rovnakých podmienok [pasívne volebné právo (m. m. PL. ÚS 18/07)].

Pod zákonnosťou volieb do orgánov územnej samosprávy treba rozumieť uskutočnenie volieb v súlade so všetkými dotknutými volebnými predpismi s právnou silou zákona (m. m. PL. ÚS 34/99 alebo PL. ÚS 82/07), pričom podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu zistená nezákonnosť volieb do orgánov územnej samosprávy musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv dotknutých osôb, ktoré je v konečnom dôsledku porušením volebného práva a jeho princípov (m. m. PL. ÚS 21/94 alebo PL. ÚS 82/07).

Základným interpretačným pravidlom pre zákony, ktoré bližšie upravujú výkon politických práv, je čl. 31 ústavy, podľa ktorého zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Citované ustanovenie ústavy má priamu spojitosť so všetkými politickými právami vyjadrenými v ústave a svojou povahou ovplyvňuje formovanie politických síl v demokratickej spoločnosti. Slobodná súťaž politických síl nachádza svoje vyjadrenie predovšetkým vo voľbách a je základným predpokladom a podmienkou fungovania demokratického štátu (m. m. PL. ÚS 19/98, PL. ÚS 82/07).

Podľa § 63 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd môže a) vyhlásiť voľby za neplatné, b) zrušiť napadnutý výsledok volieb, c) zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený, a d) sťažnosť zamietnuť.

Právomoc zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde uplatní ústavný súd v súlade so svojou stabilizovanou judikatúrou len vtedy, ak k porušeniu zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „volebný zákon“) dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 50/99). Nie každé porušenie volebného zákona teda vyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy volebného práva uznávané spoločenstvom demokratických štátov. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len také závažné porušenie volebného zákona, ktoré už spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

Vo všeobecnosti platí, že k tomu, aby ústavný súd vyhovel volebnej sťažnosti, musia byť splnené tri základné predpoklady: a) zistenie protizákonnosti volieb, t. j. porušenie zákonov upravujúcich organizáciu a priebeh volieb, b) príčinná súvislosť medzi zistenou protizákonnosťou volieb a sťažovateľom namietanou neplatnosťou volieb, resp. voľby kandidáta, a c) intenzita protizákonnosti volieb, ktorá už spochybňuje výsledky volieb a ktorá odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú (boli) prejavom skutočnej vôle voličov (m. m. PL. ÚS 118/07). Dôležitým komponentom volebného súdnictva je teda zisťovanie intenzity volebných nedostatkov z hľadiska ich vplyvu na rozhodovanie voličov a najmä na výsledok volieb.

Súčasťou zákonom predpísaných náležitostí volebnej sťažnosti sú aj dôvody, pre ktoré sa voľby napádajú, s označením dôkazov [§ 60 ods. 1 písm. b) zákona o ústavnom súde]. Vo vzťahu k voľbám, ktorých výsledok už bol uverejnený v zmysle príslušných ustanovení volebného zákona (v tomto prípade podľa § 45 volebného zákona) platí prezumpcia ich ústavnosti a zákonnosti, ktorá platí dovtedy, kým ústavný súd o voľbách

napadnutých volebnou sťažnosťou v zmysle § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde rozhodne inak ako zamietnutím sťažnosti. Preto je na sťažovateľovi, aby v záujme prijatia sťažnosti na ďalšie konanie (pri predbežnom prerokovaní) kvalifikovaným spôsobom označil také dôkazy, ktoré vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu nasvedčujú, že jeho tvrdenia o neústavnosti alebo nezákonnosti volieb sú reálne, prípadne aspoň vysoko pravdepodobné, a zároveň sú spôsobilé preukázať tak intenzívne porušenie volebného zákona, ktoré by odôvodňovalo záver o inom legitímnom výsledku volieb, než bol uverejnený (m. m. PL. ÚS 3/2010).

II.2 K jednotlivým námietkam sťažovateľa

Sťažovateľ v sťažnosti a jej doplnení namietal najmä:

a) porušenie princípu slobodnej súťaže politických síl a porušenie princípu rovnosti občanov v prístupe k voleným a iným verejným funkciám v súvislosti s prítomnosťou odporkyne vo volebnej miestnosti počas volieb, čím podľa neho mohlo dôjsť „k nepriamemu ovplyvneniu“ výsledkov volieb,

b) otváranie obálok a sčítanie hlasovacích lístkov okrem členov MVK aj inými osobami, konkrétne zapisovateľkou MVK, ktorá bola súčasne aj kandidátkou na starostku obce Banský Studenec, a zastupujúcim starostom, ktorý nebol členom MVK.

Ústavný súd pri zisťovaní skutkového stavu vychádzal zo sťažnosti, z jej príloh a doplnenia, vyjadrení účastníkov, vyžiadanej volebnej dokumentácie a z výsluchu svedkov uskutočnenom 10. februára 2011 na Obecnom úrade v Banskom Studenci.

Z oznámenia o vymenovaní zapisovateľa MVK z 3. septembra 2010 vyplýva, že J. B., poverený zastupovaním starostu obce Banský Studenec, vymenoval za zapisovateľku MVK odporkyňu, ktorá vo voľbách uskutočnených 27. novembra 2010 kandidovala aj na funkciu starostu obce ako kandidátka pod poradovým číslom 3.

Zo zápisnice MVK o výsledku volieb do obecného zastupiteľstva a starostu obce Banský Studenec uskutočnených 27. novembra 2010 okrem iného vyplýva, že počet osôb

zapísaných v zoznamoch voličov bol 365, počet voličov, ktorým boli vydané obálky, bol 245, a počet platných hlasovacích lístkov odovzdaných pre voľby starostu obce bol 244. Za starostku obce Banský Studenec bola zvolená kandidátka s poradovým číslom 3 M. K. s počtom platných hlasov 85, pričom sťažovateľ P. S. ako kandidát s poradovým číslom 6 dostal 72 platných hlasov, t. j. rozdiel medzi zvolenou starostkou obce a sťažovateľom bol 13 platných hlasov.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 129 ods. 2 ústavy ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu.

Podľa čl. 30 ods. 1 prvej vety ústavy občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.

Podľa čl. 30 ods. 3 ústavy volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Podmienky výkonu volebného práva ustanoví zákon.

Podľa čl. 30 ods. 4 ústavy občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám.

Podľa § 11 ods. 3 druhej vety volebného zákona kandidát na poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva alebo na starostu obce (primátora) nemôže byť členom volebnej komisie.

Podľa § 11a volebného zákona zapisovateľ volebnej komisie zabezpečuje organizačné a administratívne záležitosti súvisiace s prípravou a priebehom rokovania volebnej komisie. Zároveň plní funkciu odborného poradcu volebnej komisie.

Podľa § 36 volebného zákona v miestnosti, kde okrsková volebná komisia sčíta hlasy, majú právo byť prítomní členovia volebných komisií vyššieho stupňa a pracovníci ich odborných (sumarizačných) útvarov, ako i osoby, ktorým na to dala povolenie okrsková volebná komisia.

Podľa § 37 ods. 3 volebného zákona po vybratí hlasovacích lístkov z obálok okrsková volebná komisia rozdelí hlasovacie lístky pre voľby do obecného (mestského) zastupiteľstva a osobitne pre voľby starostu obce (primátora). Potom zistí počet platných hlasov odovzdaných pre jednotlivých kandidátov. Výsledky zapíše do zápisnice o hlasovaní.

Podľa § 37 ods. 4 volebného zákona každý člen okrskovej volebnej komisie môže nazerať do hlasovacích lístkov. Predseda okrskovej volebnej komisie kontroluje správnosť sčítania hlasov.

Predmetom konania v tejto volebnej veci je rozhodovanie o námietkach sťažovateľa o neústavnosti a nezákonnosti volieb starostu obce Banský Studenec podľa čl. 129 ods. 2 ústavy.

Účelom takéhoto konania je preskúmanie priebehu volieb, ako aj ich výsledkov z hľadiska dodržiavania ústavnosti a zákonnosti.

Ak dôjde v priebehu volieb k zásahu do ústavných práv, je nepochybné, že je daná právomoc ústavného súdu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti.

Ústavný súd už vo viacerých svojich rozhodnutiach zdôraznil, že voľby sú prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi. Hrubé, závažné alebo viacnásobné porušenie práv občanov priznaných zákonom alebo ústavou zakladá právomoc ústavného súdu zrušiť napadnutý výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné, pretože namietané porušenie práv mohlo ovplyvniť priebeh a výsledok volieb. Pojem „priebeh volieb“ nezahŕňa iba hlasovanie voličov, ale aj všetky iné úkony subjektov zúčastnených na voľbách, ktoré sú v príčinnej súvislosti s voľbami (PL. ÚS 18/99).

Volebná komisia je inštitúciou verejnej moci a činnosť, ktorú vykonáva, je činnosťou vykonávanou vo verejnom záujme. Príprava a zabezpečenie volieb je vo verejnom záujme, a preto vytvorenie orgánu, akým je volebná komisia, ho zaraďuje medzi orgány verejnej moci. Miestna volebná komisia je orgánom štátnej správy, ktorého rozhodnutia podliehajú v zmysle čl. 129 ods. 2 ústavy súdnemu dohľadu, ak sa ho oprávnené osoby dožadujú (PL. ÚS 1/07).

Miestna volebná komisia vo voľbách do obecnej samosprávy plní aj úlohy garanta ústavnosti a zákonnosti samotného volebného aktu a prvotného sčítania hlasov. Tomuto zodpovedá jej kreovanie, zákonom ustanovené postupy a zisťovanie volebných výsledkov, ktoré sú prejavom vôle voličov.

Ústava v čl. 30 ods. 3 druhej vete odkazuje na zákon, ktorý upraví podmienky výkonu volebného práva.

Najzásadnejšia námietka neústavnosti a nezákonnosti volieb starostu obce Banský Studenec vo voľbách uskutočnených 27. novembra 2010 je založená na tvrdení sťažovateľa o porušení princípu slobodnej súťaže politických síl a porušení princípu rovnosti občanov v prístupe k voleným a iným verejným funkciám v súvislosti s prítomnosťou odporkyne vo volebnej miestnosti počas volieb, čím podľa sťažovateľa mohlo dôjsť „*k nepriamemu ovplyvneniu*“ výsledkov volieb.

Aj keď treba dať za pravdu odporkyni, že volebný zákon priamo nevylučuje možnosť byť zapisovateľom volebnej komisie a súčasne kandidovať na starostu obce [§ 11 ods. 3 volebného zákona vylučuje iba možnosť byť členom volebnej komisie a súčasne kandidovať na poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva alebo starostu obce (primátora)], ústavný súd zastáva názor, že uvedená skutočnosť už sama osebe môže vyvolávať pochybnosti o tom, či boli zachované rovnaké podmienky prístupu k voľbe starostu obce pre všetkých kandidátov.

Ústavný súd ďalej konštatuje, že svedeckými výpoveďami svedkov Ľ. C. a A. B. bolo spochybnené tvrdenie odporkyne o tom, že sa do volebnej miestnosti v deň konania volieb vrátila (potom, ako ju ráno po začatí volieb opustila) až okolo 19.30 h, keď obaja svedkovia zhodne uviedli, že ju vo volebnej miestnosti videli už o 18.00 h, resp. tesne po 18.00 h. Táto skutočnosť vyplýva aj z písomného vyhlásenia členky MVK Banský Studenec Z. S. (s notársky osvedčeným podpisom) doručeného ústavnému súdu 11. februára 2011.

Ústavný súd v súvislosti s činnosťou subjektov zabezpečujúcich voľby vo svojej judikatúre zdôraznil, že súčasťou obsahu pasívneho volebného práva podľa čl. 30 ods. 4 ústavy je aj to, aby orgány majúce povinnosť spolupôsobiť pri uchádzaní sa kandidáta, resp. kandidátov o funkciu, si tieto povinnosti plnili, a tak zaručili za rovnakých podmienok možnosť prístupu k voleným a iným verejným funkciám. Ak tieto orgány porušia svoje povinnosti, a tak sťažia, uľahčia alebo znemožnia uchádzanie sa o funkciu niektorého uchádzača, tak tým porušia jeho základné právo podľa čl. 30 ods. 4 ústavy (m. m. PL. ÚS 83/2011).

V rámci konania o volebných sťažnostiach (agendy volebného súdnictva aj vo vzťahu ku konaniam ústavnému súdu o týchto veciach) sa neuplatňuje teória tzv. „absolútnych vád“ volebného procesu, t. j. takých porušení volebného zákona, ktoré by mali za následok automatické zrušenie volieb (volieb kandidáta alebo výsledku hlasovania). Vzhľadom na túto skutočnosť treba považovať všetky možné pochybenia a vady volebného procesu za relatívne a zvažovať, resp. zohľadňovať ich význam podľa ich vplyvu na výsledok volieb do zastupiteľského orgánu alebo na výsledok voľby konkrétneho kandidáta. Overovanie volieb je založené na predpoklade objektívnej súvislosti medzi volebnou vadou a obsadením funkcie starostu alebo minimálne takej novej príčinnej súvislosti [princíp potenciálnej kauzality (m. m. PL. ÚS 7/2010)].

K tomu je potrebné dodať, že do slobodného rozhodnutia voličov môže ústavný súd ingerovať iba v celkom mimoriadnych prípadoch, keď pochybenia, ku ktorým došlo v rámci volebného procesu, zapríčinili alebo mohli objektívne spôsobiť, že by voliči rozhodli inak,

a nebyť týchto pochybení by bol zvolený iný kandidát. V nadväznosti na to je však tiež potrebné akcentovať, že vyhlásenie volieb za neplatné nemožno ponímať ako sankcionovanie úspešného kandidáta za porušenie volebných predpisov, ale ako prostriedok zabezpečujúci legitimitu zvoleného orgánu.

Okolnosť, že odporkyňa vymenovaná zastupujúcim starostom za zapisovateľku MVK na rozdiel od ostatných kandidátov na starostu bola z toho dôvodu prítomná vo volebnej miestnosti (aj keď nie počas celého volebného dňa), umožňuje podľa názoru ústavného súdu konštatovať jej zvýhodnenie oproti iným kandidátom na starostu, a to v takom rozsahu a intenzite, že to umožňuje dospieť k záveru o objektívnej súvislosti medzi touto volebnou vadou a výsledkom volieb starostu obce Banský Studenec konaných 27. novembra 2010.

Zvýhodnenie odporkyne, ktorá mala možnosť byť prítomná počas konania volieb vo volebnej miestnosti, zakladá podľa názoru ústavného súdu v konkrétnych okolnostiach prípadu rozpor s princípom vytvárania rovnakých podmienok na prístup k volenej funkcii a predstavuje porušenie čl. 30 ods. 4 ústavy, ale je tiež v rozpore s účelom dotknutých ustanovení volebného zákona, ktorým je, ako už bolo uvedené, uplatnenie garancie prístupu občanov k voleným funkciám za rovnakých podmienok.

Ústavný súd v uvedenej súvislosti nemohol akceptovať názor odporkyne, že *„nie je mi jasné, prečo by som počas volieb nemohla byť prítomná vo volebnej miestnosti“*, poukazujúc pritom na uznesenie Ústrednej volebnej komisie č. 31 zo 16. novembra 2010, ktorého znenie je takéto: *„Tretie osoby (vrátane kandidátov) sa môžu zúčastniť na sčítavaní hlasov okrskovými volebnými komisiami na základe povolenia okrskových volebných komisií a pri sčítavaní hlasov miestnymi volebnými komisiami na základe povolenia Ústrednej volebnej komisie.“*

Z uvedeného uznesenia nemožno v žiadnom prípade vyvodit' prípustnosť prítomnosti tretích osôb (vrátane kandidátov) vo volebnej miestnosti počas volieb a ani možnosť aktívnej účasti týchto osôb na otváraní obálok počas volieb a sčítavaní hlasovacích lístkov.

Ide iba po predchádzajúcom súhlase príslušných volebných komisií o podmienenú možnosť účasti tretích osôb na sčítavaní hlasov, ktoré vykonávajú výlučne okrskové, resp. miestne volebné komisie, a pokiaľ ide o sčítavanie hlasov miestnymi volebnými komisiami, Ústredná volebná komisia.

V uvedenej súvislosti ústavný súd poukazuje napokon aj na svoju predchádzajúcu judikatúru (m. m. PL. ÚS 15/98), podľa ktorej „ústavný princíp ustanovený čl. 31 ústavy, podľa ktorého zákonná úprava práv ustanovených v čl. 30 ústavy musí umožňovať a napomáhať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti, sa nevzťahuje iba na slobodnú súťaž medzi politickými stranami a hnutiami. Slobodná súťaž politických strán sa zaručuje aj vo vnútri jednotlivých politických strán a hnutí a medzi všetkými občanmi, ktorí uplatňujú základné právo na prístup k volenej funkcii.“.

Opierajúc sa o doterajšiu judikatúru ústavný súd napokon zdôrazňuje, že každé konanie (postup), ktoré má za následok porušenie základného práva občana podľa čl. 30 ods. 4 ústavy, ktorý sa uplatnením svojho pasívneho volebného práva uchádza o volenú funkciu, predstavuje hrubé, resp. závažné porušenie volebných predpisov (m. m. PL. ÚS 19/07, PL. ÚS 27/2011).

Pri skúmaní druhej námietky sťažovateľa týkajúcej sa otvárania obálok a sčítavania hlasovacích lístkov aj inými osobami než členmi MVK, konkrétne odporkyňou ako zapisovateľkou MVK a súčasne aj kandidátkou na starostku obce Banský Studenec, ale tiež zastupujúcim starostom, ktorý nebol členom MVK, ústavný súd považoval za hodnoverným spôsobom preukázané, že odporkyňa sa aktívne zúčastnila otvárania obálok a sčítania hlasovacích lístkov. Uvedená skutočnosť vyplynula z výpovede svedkýň M. B., podpredsedníčky MVK, D. P., členky MVK, ako aj z písomného „Svedectva k spisu č. k. PL. ÚS 18/2011“ Z. S., členky MVK, doručeného ústavnému súdu 11. februára 2011. Ústavný súd k uvedenému záveru dospel napriek tomu, že predseda MVK Ing. P. L. okolnosť otvárania obálok a sčítania hlasovacích lístkov M. K., resp. J. B., vo svojej výpovedi najskôr komentoval slovami „to si už presne nepamätám...“, ale v rámci nasledujúcej odpovede na otázku túto skutočnosť opísal slovami: „pani K. ani pán B... sa

obálok ani nedotkli“, čo ústavný súd vyhodnotil ako vyjadrenie tendenčné. Otvárania obálok a následného sčítania hlasovacích lístkov sa aktívne zúčastnil aj zastupujúci starosta obce J. B., čo vo svojich písomných „*svedectvách k spisu č. k. PL. ÚS 18/2011*“ uviedli aj podpredsedníčka a členky MVK M. B., Z. S. a D. P., pričom svedkyňa M. B. uvedené potvrdila za prítomnosti odporkyne aj vo svojej svedeckej výpovedi uskutočnenej 10. februára 2011 na Obecnom úrade v Banskom Studenci.

Takýto svedeckými výpoveďami potvrdený postup sčítavania hlasovacích lístkov za prítomnosti zapisovateľky MVK a zároveň kandidátky na starostku, ako aj zastupujúceho starostu obce spochybňujúci regulárnosť zisťovania výsledkov volieb ústavný súd považuje za hrubé porušenie § 37 volebného zákona, ktorý proces zisťovania vôle voličov zveruje výlučne do právomoci členov volebných komisií (PL. ÚS 1/07).

Ústavný súd konštatujúc hrubé porušenie § 37 volebného zákona, ku ktorému došlo aktívnou účasťou nečlenov MVK na otváraní obálok a sčítavaní hlasovacích lístkov, berúc však do úvahy predovšetkým závery, pokiaľ ide o porušenie zásady rovnakých podmienok prístupu k voleným a iným verejným funkciám v okolnostiach danej veci pri voľbe starostu obce dospel k záveru, že voľby starostu obce Banský Studenec uskutočnené 27. novembra 2010 je potrebné na základe § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyhlásiť za neplatné.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2011